MARKAZIY OSIYO DAVLATLARIDA SIYOSIY INSTITUTLARNING MINTAQAVIY HAMKORLIKNI RIVOJLANTIRISHDAGI O‘RNI

Qudratova Ozodaxon Komil qizi
JIDU "Xalqaro munosabatlar va zamonaviy siyosiy jarayonlar" yo’nalishi magistratura bitiruvchisi
https://doi.org/10.5281/zenodo.23275887

Annotatsiya. Mazkur maqolada Markaziy Osiyo davlatlarida siyosiy institutlarning mintaqaviy hamkorlikni shakllantirish va rivojlantirishdagi o‘rni ilmiy-nazariy jihatdan tahlil qilinadi. Mintaqa davlatlari o‘rtasidagi siyosiy muloqot, davlatlararo maslahatlashuvlar, parlamentlararo aloqalar, tashqi ishlar vazirliklari faoliyati hamda xalqaro va mintaqaviy tashkilotlarning hamkorlik jarayonlariga ta’siri o‘rganiladi. Shuningdek, siyosiy institutlarning o‘zaro ishonchni mustahkamlash, umumiy manfaatlarni muvofiqlashtirish, xavfsizlikni ta’minlash va iqtisodiy integratsiyani qo‘llab-quvvatlashdagi vazifalari yoritiladi. Mintaqaviy hamkorlik samaradorligini oshirishga to‘sqinlik qilayotgan institutsional muammolar aniqlanib, ularni bartaraf etish bo‘yicha ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqiladi.

Kalit so‘zlar: Markaziy Osiyo, siyosiy institutlar, mintaqaviy hamkorlik, integratsiya, davlatlararo munosabatlar, siyosiy muloqot, xavfsizlik, xalqaro tashkilotlar, institutsional rivojlanish.

Kirish. Globallashuv va xalqaro munosabatlar tizimidagi o‘zgarishlar sharoitida mintaqaviy hamkorlik davlatlarning siyosiy barqarorligi, iqtisodiy taraqqiyoti va milliy xavfsizligini ta’minlashning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Ayniqsa, Markaziy Osiyo mintaqasi geografik joylashuvi, tarixiy-madaniy yaqinligi, tabiiy resurslari, transport-kommunikatsiya imkoniyatlari va umumiy xavfsizlik manfaatlari bilan ajralib turadi. Shu bilan birga, mintaqa davlatlari o‘rtasidagi suv-energetika munosabatlari, chegara masalalari, savdo to‘siqlari, migratsiya va ekologik muammolar o‘zaro hamkorlikni muntazam ravishda muvofiqlashtirishni talab etadi.

Markaziy Osiyoda Qozog’iston, Qirg’iziston, Tojikiston, Turkmaniston va O‘zbekistonning davlatlararo munosabatlari mustaqillik yillarida turli bosqichlarni bosib o‘tdi. Dastlabki davrda milliy davlatchilikni mustahkamlash va suverenitetni ta’minlash masalalari ustuvor bo‘lgan bo‘lsa, keyingi bosqichlarda mintaqaviy muloqotni faollashtirish, savdo-iqtisodiy aloqalarni kengaytirish va umumiy muammolarni birgalikda hal qilishga e’tibor kuchaydi. Xususan, 2018-yildan boshlab Markaziy Osiyo davlatlari rahbarlarining Maslahat uchrashuvlari muntazam mintaqaviy siyosiy muloqot uchun muhim maydonga aylandi [1]. Mazkur jarayonda siyosiy institutlar alohida ahamiyat kasb etadi. Chunki davlat rahbarlari, parlamentlar, hukumatlar, tashqi ishlar vazirliklari va maxsus muvofiqlashtiruvchi tuzilmalar davlatlararo kelishuvlarni shakllantirish, manfaatlarni muvofiqlashtirish hamda qabul qilingan qarorlarning ijrosini ta’minlashda ishtirok etadi. Siyosiy institutlarning faoliyati faqat rasmiy uchrashuvlarni tashkil etish bilan cheklanmaydi, balki uzoq muddatli hamkorlik qoidalari va mexanizmlarini shakllantirishni ham qamrab oladi. Tadqiqotning dolzarbligi Markaziy Osiyoda siyosiy muloqotning kengayishi bilan bir qatorda, kelishuvlarni amaliy natijalarga

aylantirish, davlatlararo muvofiqlashtirishni takomillashtirish va institutsional hamkorlikning barqaror mexanizmlarini rivojlantirish zarurati bilan belgilanadi. Tadqiqotning maqsadi Markaziy Osiyo davlatlarida siyosiy institutlarning mintaqaviy hamkorlikni rivojlantirishdagi vazifalarini aniqlash, mavjud institutsional mexanizmlarni tahlil qilish va hamkorlik samaradorligini oshirish bo‘yicha takliflar ishlab chiqishdan iborat.

Adabiyotlar tahlili. Mintaqaviy hamkorlik va siyosiy institutlar masalasi xalqaro munosabatlar nazariyasida muhim o‘rin egallaydi. Robert Keohane xalqaro institutlar davlatlar o‘rtasidagi axborot almashinuvi, o‘zaro ishonch va manfaatlarni muvofiqlashtirishga ko‘maklashishini ta’kidlaydi. Uning institutsional yondashuvi davlatlar o‘rtasidagi hamkorlikni faqat umumiy manfaatlar mavjudligi bilan emas, balki ushbu manfaatlarni amalga oshirishga xizmat qiladigan qoidalar va mexanizmlar bilan ham izohlaydi [2]. John Ruggie ko‘p tomonlama diplomatiyani davlatlararo munosabatlarni umumiy tamoyillar asosida tashkil etish shakli sifatida tahlil qilgan. Ushbu yondashuv Markaziy Osiyoda ko‘p tomonlama siyosiy muloqot va umumiy masalalarni birgalikda muhokama qilish mexanizmlarining mohiyatini anglashga yordam beradi [3].

Markaziy Osiyodagi mintaqaviy tashkilotlar va hamkorlik mexanizmlarini o‘rgangan tadqiqotlarda institutsional vakolatlarning takrorlanishi, milliy manfaatlarning turlicha talqin qilinishi va kelishuvlarning ijrosini muvofiqlashtirishdagi qiyinchiliklar alohida qayd etiladi. Markaziy Osiyo universiteti huzuridagi tadqiqot markazida tayyorlangan mintaqaviy tashkilotlar faoliyatiga oid tahlilda ham mintaqaviy hamkorlikning natijadorligi tashkilotlarning vakolatlari, o‘zaro munosabatlari va amaliy faoliyatiga bog’liqligi ko‘rsatilgan [4]. Filippo Costa Buranelli 2026-yilda e’lon qilingan tadqiqotida Markaziy Osiyo davlatlari rahbarlarining Maslahat uchrashuvlarini mintaqaviy tartibni shakllantiruvchi siyosiy institut sifatida tahlil qiladi. Muallifning fikricha, ushbu formatda suveren tenglik, konsensus, o‘zaro hurmat va norasmiy diplomatik muloqot muhim o‘rin tutadi. Shu bilan birga, bunday uchrashuvlarning amaliy samaradorligi qabul qilingan kelishuvlarning bajarilishi va muvofiqlashtirish mexanizmlarining rivojlanishiga ham bog’liq [1]. Farrukh Khakimovning 2025-yilda chop etilgan tadqiqotida C5+1 formatining Markaziy Osiyo davlatlari va tashqi hamkorlar o‘rtasidagi diplomatik aloqalarni muvofiqlashtirishdagi o‘rni yoritilgan. Mazkur yondashuv mintaqa davlatlarining xalqaro sheriklar bilan hamkorligi ichki mintaqaviy manfaatlarni ilgari surish bilan qanday uyg’unlashishini tushunishda muhimdir [5]. Adabiyotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, siyosiy institutlarning mintaqaviy hamkorlikdagi o‘rnini faqat tashkilotlar soni yoki uchrashuvlar chastotasi bilan baholash yetarli emas. Ularning haqiqiy ahamiyati umumiy qarorlarni ishlab chiqish, milliy manfaatlarni muvofiqlashtirish, majburiyatlar ijrosini kuzatish va fuqarolar uchun sezilarli natijalarni ta’minlash imkoniyatlari bilan belgilanadi.

Tadqiqot metodologiyasi. Tadqiqotda siyosiy institutlarning Markaziy Osiyodagi mintaqaviy hamkorlikka ta’sirini o‘rganish uchun tizimli tahlil, qiyosiy tahlil, institutsional yondashuv va hujjatlarni mazmunan tahlil qilish usullaridan foydalanildi. Tizimli tahlil orqali davlat rahbarlari, hukumatlar, parlamentlar, tashqi ishlar vazirliklari va mintaqaviy tashkilotlarning o‘zaro aloqalari yagona hamkorlik tizimining tarkibiy qismlari sifatida ko‘rib chiqildi. Qiyosiy tahlil yordamida ikki tomonlama diplomatik aloqalar, ko‘p tomonlama maslahatlashuvlar va xalqaro tashkilotlar doirasidagi hamkorlik mexanizmlarining vazifalari o‘zaro solishtirildi. Institutsional yondashuv siyosiy institutlarning rasmiy vakolatlari, faoliyat

qoidalari, qaror qabul qilish tartiblari va kelishuvlarning bajarilishini muvofiqlashtirish imkoniyatlarini aniqlashga xizmat qildi. Hujjatlarni mazmunan tahlil qilish jarayonida mintaqaviy hamkorlikka oid ilmiy adabiyotlar, siyosiy deklaratsiyalar, konsepsiyalar va rasmiy axborot materiallari o‘rganildi. Tadqiqotning tahliliy doirasi besh Markaziy Osiyo davlatining o‘zaro munosabatlariga qaratilgan bo‘lib, zarur o‘rinlarda tashqi hamkorlar bilan muloqot platformalari ham hisobga olindi. Maqoladagi natijalar mavjud ilmiy manbalar va hujjatlarning sifat tahliliga asoslangan. Shu sababli ular statistik yoki empirik so‘rov natijalari sifatida emas, balki institutsional jarayonlarning nazariy-tahliliy umumlashtirilishi sifatida talqin qilinadi.

Tadqiqot natijalari va muhokama. Siyosiy institutlar davlatlararo munosabatlarning uzluksizligini ta’minlaydigan, siyosiy qarorlarni ishlab chiqish va amalga oshirishga ko‘maklashadigan tashkiliy-huquqiy mexanizmlardir. Markaziy Osiyo sharoitida ular, avvalo, davlatlar o‘rtasidagi ishonchni mustahkamlash, mavjud kelishmovchiliklarni diplomatik yo‘l bilan hal qilish va umumiy manfaatlarga asoslangan tashabbuslarni ilgari surish vazifalarini bajaradi. Mintaqaviy hamkorlikda siyosiy institutlarning faoliyatini bir necha yo‘nalishda ko‘rib chiqish mumkin. Birinchidan, ular siyosiy muloqot uchun muntazam maydon yaratadi. Ikkinchidan, davlatlar manfaatlarini umumiy kun tartibiga birlashtiradi. Uchinchidan, xalqaro va mintaqaviy bitimlarni tayyorlash hamda amalga oshirishga ko‘maklashadi. To‘rtinchidan, iqtisodiy, ekologik va xavfsizlikka oid muammolarni muvofiqlashtirish imkonini beradi. Markaziy Osiyo davlatlari rahbarlarining Maslahat uchrashuvlari ushbu vazifalarning muhim namunasidir. Mazkur formatda mintaqaviy masalalar oliy siyosiy darajada muhokama qilinadi, hamkorlikning ustuvor yo‘nalishlari belgilanadi va tegishli idoralarga amaliy vazifalar yuklatilishi mumkin. Uchrashuvlarning muntazamligi siyosiy muloqotning uzluksizligini mustahkamlaydi. Biroq natijadorlik faqat uchrashuv o‘tkazilganligi bilan emas, balki unda belgilangan vazifalarning bajarilishi bilan o‘lchanishi lozim.

Davlat rahbarlari va ijro etuvchi hokimiyat organlarining vazifalari. Davlat rahbarlari mintaqaviy hamkorlikning strategik yo‘nalishlarini belgilashda asosiy siyosiy rolni bajaradi. Ularning o‘zaro muloqoti davlatlar o‘rtasidagi siyosiy ishonchni oshirish, dolzarb masalalar bo‘yicha kelishuvga erishish va uzoq muddatli tashabbuslarni qo‘llab-quvvatlash imkonini beradi. Biroq oliy darajadagi siyosiy kelishuvlar barqaror natijaga aylanishi uchun ijro etuvchi hokimiyat organlarining muvofiqlashtirilgan faoliyati zarur. Tashqi ishlar vazirliklari muzokaralarni tayyorlash, diplomatik hujjatlarni ishlab chiqish, davlatlararo kelishuvlarni rasmiylashtirish va ularning bajarilishini kuzatishda muhim o‘rin tutadi. Iqtisodiyot, transport, energetika, ekologiya va suv xo‘jaligi sohalaridagi vakolatli idoralar esa muayyan kelishuvlarni amaliy loyihalarga aylantirishga mas’ul bo‘ladi. Shu nuqtayi nazardan, mintaqaviy hamkorlikning samaradorligi siyosiy qarorlar va ma’muriy ijro o‘rtasidagi uzviylikka bog’liq. Agar siyosiy darajada belgilangan vazifalar uchun aniq muddatlar, mas’ul idoralar, moliyalashtirish manbalari va monitoring tartibi belgilanmasa, kelishuvlarning amaliy natijasi cheklanishi mumkin.

Parlamentlararo diplomatiya va huquqiy asoslarning ahamiyati. Parlamentlar mintaqaviy hamkorlikning huquqiy poydevorini mustahkamlashda muhim institut hisoblanadi. Davlatlararo shartnomalarni ratifikatsiya qilish, milliy qonunchilikni xalqaro majburiyatlarga muvofiqlashtirish va hamkorlik dasturlarining huquqiy asoslarini takomillashtirish parlamentlar faoliyatining asosiy yo‘nalishlaridandir. Parlamentlararo muloqot orqali

deputatlar qo‘shni davlatlarning qonunchilik tajribasini o‘rganishi, transchegaraviy savdo, ekologik xavfsizlik, ta’lim, migratsiya va inson huquqlari bilan bog’liq masalalarni muhokama qilishi mumkin. Bunday aloqalar davlatlararo munosabatlarning faqat ijro etuvchi hokimiyat doirasida qolib ketmasligiga, balki kengroq institutsional asosda rivojlanishiga xizmat qiladi. Parlamentlararo hamkorlikning amaliy samarasini oshirish uchun qo‘shma ishchi guruhlar, muntazam maslahatlashuvlar va qonunchilik monitoringi mexanizmlarini rivojlantirish maqsadga muvofiq. Bunda har bir davlatning suvereniteti, milliy qonunchiligi va xalqaro majburiyatlari o‘rtasidagi muvozanat saqlanishi lozim.

Mintaqaviy va xalqaro tashkilotlarning hamkorlikni muvofiqlashtirishdagi o‘rni. Markaziy Osiyo davlatlari mintaqaviy masalalarni hal qilishda turli ko‘p tomonlama platformalardan foydalanadi. Ular orasida Markaziy Osiyo davlatlari rahbarlarining Maslahat uchrashuvlari, Shanxay hamkorlik tashkiloti, Markaziy Osiyo mintaqaviy iqtisodiy hamkorlik dasturi hamda Birlashgan Millatlar Tashkiloti doirasidagi mexanizmlar mavjud. Mazkur platformalarning maqsadi va institutsional xususiyatlari bir-biridan farq qiladi. Ayrimlari mintaqa davlatlarining o‘zaro siyosiy muloqotiga urg’u bersa, boshqalari iqtisodiy hamkorlik, xavfsizlik, transport, ekologiya yoki xalqaro diplomatiya masalalariga ixtisoslashgan. Tashqi hamkorlar ishtirokidagi C5+1 formatlari ham Markaziy Osiyo davlatlarining umumiy manfaatlarini xalqaro kun tartibiga olib chiqishda muhim ahamiyatga ega. Ushbu mexanizmlar transport bog’liqligi, energetika, ekologik barqarorlik, xavfsizlik va investitsiyalar masalalarini muhokama qilish uchun imkoniyat yaratadi. Biroq tashqi hamkorlar bilan aloqalar ichki mintaqaviy muvofiqlashtirishning o‘rnini to‘liq bosa olmaydi. Shu bois mintaqa davlatlarining o‘zaro kelishilgan ustuvor yo‘nalishlarga ega bo‘lishi muhimdir. Mintaqaviy tashkilotlar va platformalarning ko‘pligi hamkorlik imkoniyatlarini kengaytirishi mumkin, lekin vazifalar takrorlanishi, axborot almashinuvidagi uzilishlar va qarorlarning ijrosini kuzatishdagi nomuvofiqliklarni ham keltirib chiqarishi ehtimoli mavjud. Shu sababli turli institutlarning vakolatlarini aniqlashtirish va ularning faoliyatini o‘zaro uyg’unlashtirish zarur.

Tahlil natijalari Markaziy Osiyo davlatlarida siyosiy institutlar mintaqaviy hamkorlikni rivojlantirishning bir-biri bilan bog’liq bir necha mexanizmini shakllantirishini ko‘rsatadi. Ularning ta’siri siyosiy muloqotni tashkil etish, manfaatlarni muvofiqlashtirish, huquqiy asoslarni yaratish va qabul qilingan qarorlarni amaliyotga tatbiq etish jarayonlarida namoyon bo‘ladi. Birinchi natija siyosiy muloqotning institutsionallashuvi. Muntazam uchrashuvlar davlatlar o‘rtasidagi aloqalarni faqat muayyan vaziyatlarda yuzaga keladigan diplomatik muloqot bilan cheklab qo‘ymasdan, davomiy hamkorlik jarayoniga aylantiradi. Bunda maslahatlashuvlar, tashqi ishlar vazirlari uchrashuvlari va milliy muvofiqlashtiruvchilar faoliyati alohida ahamiyatga ega. Ikkinchi natija umumiy manfaatlarni muvofiqlashtirish imkoniyatining kengayishi. Siyosiy institutlar suv resurslaridan foydalanish, transport yo‘laklarini rivojlantirish, energetika, savdo va ekologik xavfsizlik kabi masalalarni o‘zaro bog’liq holda muhokama qilishga imkon beradi. Biroq umumiy manfaatlarni aniqlashning o‘zi yetarli emas; ular bo‘yicha kelishilgan harakatlar rejasi ishlab chiqilishi va bajarilishi kerak. Uchinchi natija institutsional moslashuvchanlikning ahamiyati. Markaziy Osiyoda davlatlar suvereniteti va milliy manfaatlariga katta e’tibor qaratilishi sababli konsensusga asoslangan, moslashuvchan hamkorlik shakllari muhim o‘rin egallaydi. Bunday yondashuv turli siyosiy va iqtisodiy sharoitlarga ega davlatlarning muloqotda ishtirok etishiga yordam

beradi. Shu bilan birga, qat'iy ijro mexanizmlarining yetarli darajada rivojlanmaganligi ayrim kelishuvlarning bajarilishini murakkablashtirishi mumkin. To‘rtinchi natija hamkorlikning amaliy samaradorligini baholash zarurati. Siyosiy uchrashuvlar va imzolangan hujjatlar soni hamkorlikning yakuniy natijasini to‘liq ifodalamaydi. Shuning uchun amalga oshirilgan qo‘shma loyihalar, savdo va transport aloqalaridagi o‘zgarishlar, suv-energetika masalalarida erishilgan kelishuvlar, ekologik dasturlarning bajarilishi va idoralararo axborot almashinuvi kabi mezonlardan foydalanish maqsadga muvofiq. Beshinchi natija parlamentlar va boshqa institutsional subyektlarning ishtirokini kengaytirish zarurati. Davlat rahbarlari va hukumatlar o‘rtasidagi muloqotga qo‘shimcha ravishda parlamentlar, ilmiy-tadqiqot muassasalari, universitetlar, mahalliy boshqaruv organlari va fuqarolik jamiyati vakillarining qonuniy doiradagi ishtiroki hamkorlikning ijtimoiy asoslarini mustahkamlashi mumkin.

Tahlil asosida siyosiy institutlarning mintaqaviy hamkorlikdagi funksiyalari quyidagicha umumlashtiriladi:

Siyosiy institut	Asosiy vazifasi	Hamkorlikka kutiladigan hissasi
Davlat rahbarlari uchrashuvlari	Strategik ustuvor yo‘nalishlarni belgilash	Siyosiy ishonch va umumiy kun tartibini shakllantirish
Tashqi ishlar vazirliklari	Muzokaralar va diplomatik muvofiqlashtirish	Kelishuvlarni tayyorlash va davlatlararo muloqot uzluksizligini ta’minlash
Parlamentlar	Huquqiy asoslarni yaratish va takomillashtirish	Bitimlarning milliy qonunchilik bilan uyg’unligini mustahkamlash
Tarmoq vazirliklari va idoralari	Sohaviy dasturlarni amalga oshirish	Transport, energetika, suv va ekologiya bo‘yicha amaliy natijalarni ta’minlash
Mintaqaviy va xalqaro tashkilotlar	Ko‘p tomonlama muvofiqlashtirish	Resurslar, tajriba va xalqaro mexanizmlardan foydalanish
Milliy muvofiqlashtiruvchilar va ishchi guruhlar	Qarorlar ijrosini kuzatish va axborot almashish	Kelishuvlarning bajarilishi ustidan muntazam nazoratni rivojlantirish

Manba: muallif tomonidan ilmiy adabiyotlar va institutsional yondashuv asosida tuzilgan.

Jadvaldan ko‘rinadiki, siyosiy institutlarning vazifalari bir-birini to‘ldiradi. Strategik siyosiy kelishuvlar diplomatik va huquqiy mexanizmlar orqali rasmiylashtirilishi, sohaviy idoralar tomonidan amalga oshirilishi hamda muvofiqlashtiruvchi tuzilmalar orqali kuzatib borilishi lozim. Ushbu zanjirning biror bo‘g’inida uzilish yuzaga kelishi umumiy hamkorlik samaradorligiga ta’sir ko‘rsatishi mumkin.

Shu asosda quyidagi takliflarni ilgari surish mumkin:

1. Monitoring mexanizmlarini takomillashtirish. Har bir mintaqaviy kelishuv bo‘yicha mas’ul idoralar, amalga oshirish muddatlari, moliyalashtirish manbalari va natijadorlik ko‘rsatkichlarini belgilash.

2. Idoralararo muvofiqlashtirishni kuchaytirish. Tashqi ishlar vazirliklari bilan tarmoq vazirliklari o‘rtasida muntazam axborot almashish va qo‘shma ishchi guruhlar faoliyatini rivojlantirish.

3. Parlamentlararo hamkorlikni kengaytirish. Mintaqaviy ahamiyatga ega masalalar yuzasidan tajriba almashish va qonunchilikni o‘zaro muvofiqlashtirish bo‘yicha maslahatlashuvlarni yo‘lga qo‘yish.

4. Transchegaraviy muammolarni birgalikda hal qilish. Suv resurslari, iqlim o‘zgarishi, tabiiy ofatlar, transport va ekologiya sohalarida uzoq muddatli qo‘shma dasturlarni rivojlantirish.

5. Hamkorlikning ochiqligi va hisobdorligini oshirish. Qabul qilingan qarorlar va ularning bajarilishi to‘g’risidagi ochiq axborotni muntazam e’lon qilish hamda jamoatchilik uchun tushunarli hisobot shakllarini joriy etish.

Mazkur takliflarning amalga oshirilishi siyosiy institutlarning faoliyatini faqat diplomatik muloqot bilan cheklamasdan, uni amaliy natijalarga yo‘naltirishga yordam berishi mumkin.

Xulosa. Markaziy Osiyo davlatlarida siyosiy institutlar mintaqaviy hamkorlikni rivojlantirish, davlatlararo ishonchni mustahkamlash, umumiy manfaatlarni muvofiqlashtirish va transchegaraviy muammolarni hal qilishning muhim vositasi hisoblanadi. Davlat rahbarlarining uchrashuvlari strategik siyosiy yo‘nalishlarni belgilasa, tashqi ishlar vazirliklari va ijro etuvchi hokimiyat organlari ushbu yo‘nalishlarni diplomatik hujjatlar, dasturlar va amaliy loyihalar orqali ro‘yobga chiqaradi. Parlamentlar esa hamkorlikning huquqiy asoslarini mustahkamlashda muhim rol o‘ynaydi. Tadqiqot shuni ko‘rsatadiki, mintaqaviy hamkorlik samaradorligi faqat siyosiy uchrashuvlar soni yoki imzolangan bitimlar bilan belgilanmaydi. Uning barqarorligi, avvalo, qabul qilingan qarorlarning izchil bajarilishi, institutlar o‘rtasidagi muvofiqlashtirish, o‘zaro axborot almashinuvi va erishilgan natijalarni baholash mexanizmlariga bog’liq. Shu sababli Markaziy Osiyo davlatlari uchun mavjud siyosiy muloqot formatlarini amaliy mazmun bilan boyitish, milliy muvofiqlashtiruvchi tuzilmalar faoliyatini takomillashtirish, parlamentlararo aloqalarni rivojlantirish va sohaviy idoralar hamkorligini kuchaytirish dolzarb vazifalardir. Ayniqsa, suv-energetika xavfsizligi, transport-logistika, ekologiya va savdo sohalarida aniq maqsad hamda natijadorlik ko‘rsatkichlariga ega qo‘shma dasturlarni amalga oshirish mintaqaviy hamkorlikning amaliy qiymatini oshirishi mumkin. Umuman olganda, siyosiy institutlarning samarali faoliyati Markaziy Osiyoda o‘zaro hurmat, suveren tenglik, manfaatlarni muvofiqlashtirish va barqaror taraqqiyot tamoyillariga asoslangan mintaqaviy hamkorlik tizimini rivojlantirishga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Costa Buranelli F. The Consultative Meetings of Heads of State of Central Asia: Local Norms, Institutions and the Fundamentals of Regional Order // International Affairs. – 2026. – Vol. 102, No. 1. – P. 121–145. DOI: https://doi.org/10.1093/ia/iiaf225.
2. Keohane R. O. After Hegemony: Cooperation and Discord in the World Political Economy. – Princeton: Princeton University Press, 1984.
3. Ruggie J. G. Multilateralism: The Anatomy of an Institution // International Organization. – 1992. – Vol. 46, No. 3. – P. 561–598. DOI: https://doi.org/10.1017/S0020818300027831.

4. University of Central Asia. Regional Organisations in Central Asia: Patterns of Interaction, Dilemmas of Efficiency. – 2013. – URL: https://ucentralasia.org/publications/2013/january/regional-organisations-in-central-asia-patterns-of-interaction-dilemmas-of-efficiency.
5. Khakimov F. “C5+1” as a Dovetailing Mechanism for Central Asia’s Regional Integration: Insights from Uzbekistan // Economic Diplomacy. – 2025. – Vol. 3, No. 1. – P. 114–121. DOI: https://doi.org/10.2478/ecdip-2025-0012.
6. Organization for Security and Co-operation in Europe. OSCE and Central Asia: Regional Cooperation and Security. – OSCE rasmiy axborot va tahliliy materiallari.
7. United Nations Regional Centre for Preventive Diplomacy for Central Asia (UNRCCA). Regional Cooperation and Preventive Diplomacy in Central Asia. – BMTning mintaqaviy markazi rasmiy materiallari.